

KATÁRIOVÉ: IMPÉRIUM LOVCŮ MAMUTŮ

Libor Balák

Katáριοvé: impérium lovců mamutů

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Libor Balák

Katáριοvé: impérium lovců mamutů – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Katáριοvé: impérium lovců mamutů

LIBOR BALÁK

Text and illustrations © Libor Balák, 2023

ISBN tištěné verze 978-80-264-4683-5

ISBN 978-80-264-4706-1 (1. zveřejnění, 2023) (epdf)

ISBN 978-80-264-4707-8 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN 978-80-264-4708-5 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

Obsah

<i>O autorovi</i>	8
<i>Předmluva</i>	10
Za vším, co se leskne a třpytí	12
Lovec	18
Správné děvče	21
Země katářiů	35
Výprava	40
Doma	48
Moudrost snění	50
Stopy	52
Bitva	57
Čas boje	66
Ve znamení dalek	72
V zajetí sněhu	78
Vůně jihu	81
Návrat syna	85

Za oponou světa	88
Zajatci sněhu	92
Bouře	94
Soumrak mocných	98
Sněhová princezna	100
Volný jako pták	107
Velká míjení	110
Post	114
Historie	120
Modla	125
Velká tajemství	135
Živý terč	140
Štvanice	143
Ve znamení rodinného ohniště	154
Smlouva s ďáblem	157
Štvanice II.	168
Návrat	174

OBSAH

Lov na mamuta	181
Obr a stařec	187
Za Gomepsis	191
V moci mocných	202
Zápas	211
Probuzení ducha	219
V zemi původních Evropanů	222
Sál šamanů	230
Domů	236
Míchání karet	250
Hořící hora	254
Na úsvitu velkého kouzla	257
Hořící hora II.	259
Síň temnoty	261
V záři modrého zázraku	267
<i>Doslov</i>	281

Úvodem patří mé zvláštní poděkování scénáristům Georgi Isaacu Whitovi a Maxi Allanovi Collinsovi, a to za rady a poznámky ke koncepci a skladbě románu.

Tuto knihu věnuji všem badatelům, kteří kdy zkoumali úžasnou kulturu dávného moravského gravettienu, všeobecně známého spíše pod označením „éra lovců mamutů“.

Vážený a milý čtenáři,

následující stránky Tě přenesou z teplého pohodlného křesla pokoje do drsného kraje, kde přežili jen ti nejsilnější a nejodolnější. Budeš asi velmi překvapen, že ten kraj je takříkajíc pod Tvýma nohama. Tam, kde jsi zvyklý vídat střídání čtyř ročních období, vládla před mnoha a mnoha lety většinu roku zima. Před očima Ti vyvstanou ledové pláně a ohromná stáda sobů, majestátných mamutů, obratní lovci předvedou svůj um, stateční bojovníci budou hájit čest kmene a něžné dívky ovládat jejich sny. Severní větry spletou příběh ze sněhových vloček, kořeněný kouřem z ohnišť a opředený zařikáváním šamanů. Zaposlouchej se a uslyšíš bubny a píšťaly, které Tě doprovodí bránou času.

Jako autor přeji Tvé fantazii lehká křídla, myšlenky rychlost a srdci radost z každé chvíle.

LIBOR BALÁK

O AUTOROVÍ

Libor Balák je tvůrcem mnoha scénářů a komiksů z 80. a 90. let s historickou tematikou. V roce 2000 spolu s Jaroslavem Kolářem vytvořil povídku a scénář *V zemi lovců mamutů* pro zamýšlený film a počítačovou hru s tematikou legendárních lovců (pro společnost Pterodon, která se proslavila počítačovou hrou *Vietkong*, na níž autor rovněž spolupracoval).

Svého času se hodně angažoval v ochraně přírody. Zajímal se především o plazy a obojživelníky, proto některé z jeho scénářů obsahují toto téma.

V dalším období svého života se profesně věnoval paleontologii a v černouhelných dolech nebo v pozůstatcích dávného pravěkého moře hledal zkameněliny, schránky mořských měkkýšů či žraločí zuby.

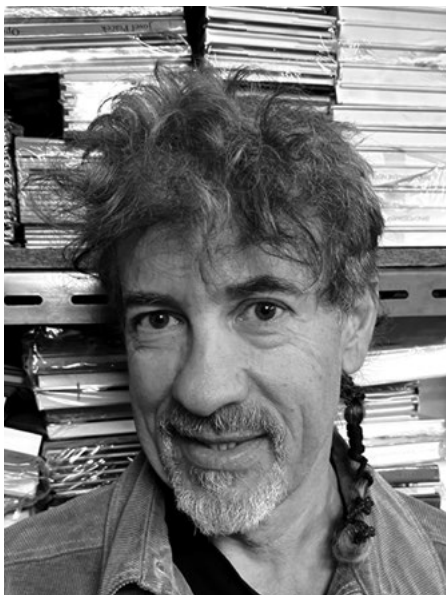
Jako výtvarník se zabýval sci-fi, fantasy, ilustracemi westernů Zanea Greye a Jacka Londona (vstupní ilustrace knih určených pro USA). Ani novinářská profese mu nezůstala utajena.

Nejznámější je však jeho práce paleoetnologická. Libor Balák je špičkovým odborníkem na rekonstrukce dávné minulosti a neúnavným propagátorem nových poznatků o životě našich předků.

Při Akademii věd založil internetové muzeum pravěku *Antropark* a jeho novátorské práce najdete v muzeích a publikacích po celém světě.

Základní text knihy *Katárové: Impérium pravěku* vznikl v roce 2005. Autor čerpal ze zkušeností, které získal při spolupráci na televizních pořadech, resp. ze zkušeností z výstav propagujících pravěk, kde zjišťoval, co zajímá veřejnost a jak lidé reagují na nové podněty a objevy (jeho obrazy významně obohatily také výstavu *Lovci mamutů* v Národním muzeu). Kniha byla psána intuitivně a byla vytvářena jako volná vize na téma epochy legendárního zlatého věku lidstva – gravettieny, tedy epochy legendárních lovců mamutů. Stavěla na některých atypických poznatcích archeologie, z nichž mnohé mezitím přerostly do obecně přijímaných forem. Předběhla dobu coby sonda do dávných časů a do nového rozměru imaginace a otevřela zcela nové vnímání minulosti naší země. Podobně

literární práce předvádějí tak široký pohled do života dávných lidí, že není možné, aby se vystačilo jen s dobře dokladovatelnými poznatky. Velká část práce je proto vždy dílem intuice a osobního vkladu autora. Autor sám chápe svou knihu jako příběh inspirovaný některými odbornými poznatky. Ovšem takovou práci nelze zaměňovat s cestopisnou reportáží. Do pravěku, ať chceme, nebo nechceme, nemůžeme cestovat jinak, než jen a pouze na křídlech fantazie.

PŘEDMLUVA

Není mnoho pradávných kultur, které by samy o sobě tolik vypovídaly, doslova vyprávěly svůj příběh, jako tomu bylo právě u našich lovců mamutů. Měl jsem hlavu plnou nejrůznějších zažitých klišé a zdánlivě přesnou představu z populárních vyobrazení, jak měli být tito lidé oděni, čím se spínala jejich vesta a jak byl vyštípán kamenný hrot jejich oštěpu. To všechno vzalo za své hned při mé první návštěvě muzejního depozitáře věnovaného kultuře moravského gravettienu. Nejenom že jsem nenašel, co jsem očekával, ale byla tam spousta předmětů, které jako by mě přenesly do světa úplně jiného, ovšem obdivuhodné kultury. Kultury, kde každý předmět je zhotovován s rozmyslem, s konstrukčním plánem, je precizně řemeslně vyroben a má svůj charakteristický nápaditý výtvarný design.

Na rozdíl od jiných dávných kultur migrujících lidí zde existovala i trvalá sídliště, což s sebou neslo možnost zachování nezvykle velkého množství nejen kamenných nástrojů, ale také kostěných, mamutovinových a keramických předmětů. Tedy náhle tu byla možnost hodnotit kulturu na základě konstrukce, řemesla a umění. Ale svůj otisk specifického života zanechala tato kultura také na četných kostech mamutů, sobů a vlků, nápadných svou četností či způsobem uložení do země. A podobně vypovídají o životě samotné ostatky tehdejších lidí, odborně zkoumané již třetí století.

Stačí jen vytvářet myšlenkové modely ze života lovců mamutů, rozhybat onen dávný svět do konkrétních příběhů. Poslat hrdiny do nejrůznějších situací a akcí. Konstruovat klimatické či společenské situace a přemýšlet nad tím, jak by se takové události promítly do materiálu odhalovaného archeology.

Kniha *Katárie* je tak už mou druhou větší průzkumnou sondou do světa příběhů lidí z moravského gravettienu. Něco se neosvědčilo, něco neobstálo, něco vyloučila následná revizní zjištění. Například naše původní, dvacet let staré představy určitého kolísání klimatických změn se ukázaly jako nepřesné a dnes spíše vnímáme někdejší počasí jako sice chladné, ale podstatně sušší. Takže děj *Katáriu* by dnes mohl být pojat více bez sněhu, lyží a saní. A místo

sobího sprežení by dominoval nákladní sob. I význam rostlin pro člověka byl daleko větší, než jsem tehdy domyslel. Trvalé tábory znamenaly vylovení zvěře a dalších zdrojů v jejich okolí, zůstávali jen zajíci, kteří se nemuseli bát predátorů – a tak se ostatně načas změnili lovci mamutů na lovce zajíců. Proto zajíci nebyli zvěří lovenou v dočasných letních táborech. Drobné úvahy, drobná logická zjištění... ale plně odpovídají archeologické situaci. Dlouhé desítky hodin jsem strávil také v depozitáři s lebkami těchto lidí a mohl jsem si je porovnávat s jinými typy a formami člověka. Přečetl jsem pozorně publikace lékařů, kteří se věnovali jak kostře těchto lidí, tak jejich lebším a chrupu. Žasnu, jak významně a pohotově se mění konstrukce kostry i lebky podle konkrétního namáhání.

Stále mě fascinuje, jak výrazně odlišná a jedinečná byla kultura našich lovců mamutů oproti ostatnímu světu. A jak běží čas, uvědomuji si, že zdejší provázanost někdejšího člověka s mamuty byla rozhodně celosvětově unikátní. Toto jistě nevnímejte jako snahu opovrhovat ostatním světem. Ten sám je vždy zase jinak orientovaný a krásný a plný zajímavých a dobrých lidí. Pestrost kultur světa, charakterů a různých lidských mentalit je obdivuhodná – ostatně proto jsem hrdinu příběhu tehdy před 16 lety, když jsem román psal, poslal na velkou cestu Evropou. A jestliže dnes už pracuji s daleko přesnějšími modely fungování dávného světa, zůstal tu jako nesmazatelná stopa mého snažení velký příběh.

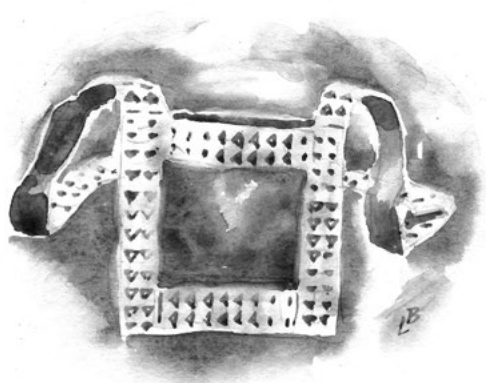
A pokud mi tento samotný příběh pomohl posunout se dál po cestě poznání, pevně věřím, že i vám otevře fascinující cestu hledání a nalézání minulosti, která se dnes jeví tak vzdálená a tak ztracená kdesi v nesmírných hlubinách šerého času.

ZA VŠÍM, CO SE LESKNE A TŘPYTÍ

„Tančete, tančete, roztančete celou oblohu, ať váš třpyt v záři slunce oslní vaší nádherou každého poutníka. Sněhové vločky, točte se, motejte se a leťte, kam se vám zlíbí! Jste jako volání svobody, volání života, který je tak nádherný a přesto krátký a mnohdy studený. Tančete a obveselte nás, nás pouhé diváky, nás poutníky, ať se potěšíme z krás světa denního. Až spočínáte na zemi, kde se budete třpytit v tisíci jiskérkách malých chladných plamínků, pak si odpočňte. Ale teď tančete, roztančete celou oblohu, ať váš třpyt v záři slunce oslní vaší nádherou každého poutníka.“

SEVEROZÁPADNÍ GÁTOVÉ,
KOLEM ROKU 27 680 PŘED NÁMI,
TANEČNÍ PÍSEŇ PRO BUBNY A PÍŠŤALKY

Širé pláne úchvatně tvarované krajiny byly zapadlé sněhovou pokrývkou, na níž mráz vytvořil přes noc drobounké krystalky ledu, které nyní, v prvních ranních paprscích slunce, dosud oranžových, nádherně září oslňujícím třpytem. Stinná místa jsou promalovaná fialovomodrými studenými barvami, kde je místy mnoho nejasné šedi. Ale jakmile se šedé skvrny dostanou na nasvětlená místa, okamžitě se změní v dlouhé, teple hnědé kožichy neposedných pižmoňů, kteří se jeden před druhým předvádějí. Jejich

těla se zdvíhají na zadní, hlavy se přibližují, aby se s třeskutou ránou srazily čelními plochami mohutných rohů.

Na bílé ledové pokrývce pobíhají jakési hroudy sněhu. Jsou to hrabaví bělokurové, které hlad vyhnal z nočních úkrytů. Pilně sbírají potravu.

A najednou je slyšet jemný dusot snad stovek kopyt. To na obzoru běží stádo sobů. Je však příliš daleko, a tak ani nemůžeme tušit, že to není obyčejné uskupení sobů. Zblízka bychom totiž viděli, že na některých sobech sedí zachumlaní muži s lasem přes rameno a dlouhou holí v ruce, kterou udržují sobí stádo pospolu. Vybraní sobi nesou na svých zádech pořádný náklad. V těchto končinách je takové divadlo velmi vzácné. Jsme na okraji území lovců, kteří se živí především tím vším, co jim poskytnou četné proutěné a dřevěné pasti, které musí v krajině nastražit. Sledovat stáda sobů a lovit je, to je také možné a některé národy nebo i jen rodiny to dělají, ale jen sezónně nebo příležitostně. Pouze lovci zůstávají skutečně svobodní. Uvázat si na sebe stáda sobů trvale je rozhodnutím, které vám něco dá, ale i mnohé sebere. Nemůžete se sbalit a odejít lovit jinam, nemůžete jít dny a dny za surovinami. Sobi by zatím utekli bůhvíkam a už byste se jich nedohledali. Musíte vše vyrábět jen ze surovin, jež vám poskytují vaši sobi. A navíc: lidé významněji nerozhodují o cestách těchto zvířat, která putují od pastviště k pastvišti a lidé se jen vezou.

Ovšem tohle nejsou obyčejní pastevcí. Jsou to sobí chlapci, námezdní hlídači stád, která patří velmi bohatému rodu Katářiů. Katáριοvé jsou zbytkem odnože kdysi početného národa, který původně sídlil daleko odtud. Původně menší komunita Katářiů se rozrůstala a ruku v ruce s tím přibývalo mladých chlapců, kteří pro ně pracovali. Katáριοvé byli dobří obchodníci a dovedli vždy nabídnout, co se místním chlapcům zamlouvalo. Dobré a stálé jídlo, pití, plat, zbraně, cestování a dobrodružství. Tak se dokonce stávalo, že bylo dobrým zvykem, když mladíci z okolních komunit alespoň načas u Katářiů sloužili.

Starý Šal Katáριο byl asi šedesátník plný energie, který žil v přepychu svého tábora v nádherné velké jurtě, vyzdobené pompézními uměleckými předměty, koberečky, závěsy a rohožemi. Měl vždy po ruce sloužící, jak muže, tak dívky. Podobně si žili v přepychu i ostatní členové jeho rodiny. Zde, v samotném táboře, bylo jen málo sobů, a to buď na mléko nebo na porážku, ale také na spojení s jejich četnými stády, která se volně pásla v širé krajině. Když se tábor

Katářiů stěhoval, byla přihnána tato stáda a ti pak na svých zádech odváželi celou výbavu a nebo táhli velké saně s rozměrným nákladem. A tak se čas od času celý ten nádherný skvostný palác přemísťoval na severovýchod a pak zase na jihozápad, to podle toho, jak přibývalo nebo ubývalo sněhové pokrývky.

Starý Šal Katáριο se právě nechal dooblékat do domácího textilního přehožu nápadných geometrických vzorů, který byl určité nějakým vzdáleným importem. Vzory a barevnost na něm byly velmi nezvyklé.

Na své prošedivělé vlasy si nechal nasadit čelenku z rohovinových destiček a na ruce si sám navlékl několik slonovinových náramků,

ke které se zálibou vybíral z veliké, nádherně zdobené šperkovnice. Odhrnul jeden vzorovaný látkový přehoz a vstoupil do prostoru pro odpočinek. Zpola si lehl, zpola sedl do pohodlného, vysoko vystlaného lůžka s jemně tkaným polštářem a pižmoními kožešinami na přikrytí.

Vzal si misku s jídlem, pletenou z tuhé traviny, a poté co se pohodlně uvelebil, pokynul sluhovi, aby mu přivedl první návštěvu. Přiškobrtal se k němu předák pastevců sobů, který bůhvíjak dlouho čekal na tento okamžik, a tak ze sebe chrlil novinky – co na širých pastvinách, kam až se stáda dostala a co kdo hlásil za setkání, počasí a změny v krajině. Starý Katáριο pokyvoval hlavou, tu a tam se na něco zeptal a bylo jasné, že má úžasnou schopnost před sebou vidět celé své území a sledovat jeho situaci. Jakmile se dozvěděl o pohybech a potřebách okolních komunit různých národů, okamžitě zavolal správce skladu. Předák, pokulhávaje, běžel pro správce a pohled na jeho klátící se postavu napovídal, že tento muž má za sebou zcela evidentně nějakou ošklivou nehodu na saních. Za okamžik přicupital správce skladu – byl to vlastně velký stan, plný co možná nejmenších nebo alespoň nejlehčích věcí, které byly z co největší dálky, byly opeřené romantikou a příběhy a hlavně byly velmi žádané.

A především – a to se Šalovi nejvíce zamlouvalo – byly ony věci velmi často nevýslovně drahé. Šal ihned instruoval, kam má správce bez prodlení vyrazit, co má naložit a co má za nabízené zboží chtít. Náhle se však starý Katáριο zarazil. „A vlastně... jak to vypadá se zásobami zboží?“

Správce jakoby s oddechem ze sebe vypustil lavinu položek, které se rapidně tenčí a u nichž hrozí, že v nejbližších dnech a měsících dozajista dojdou.

Když se starý dozvěděl, co všechno mizí, dal si ruce na obličej a chvíli mlčel.

„No, jak vidím, bude naprosto nutné podniknout kupeckou výpravu k Zakarachům, a to ne přímo, ale oklikou přes východní část území Trajgonů. A nazpátek je nutné jít znovu obloukem až dolů k Dadajům. Jak se výprava bude vracet, půjdeme jí naproti a zastavíme se až v místech, kde se Mamutí řeka (Morava) vlévá do Veliké řeky (Dunaj).“

„Ale kdo povede výpravu?“ reagoval správce.

Starý se zamyslel, přestal mluvit a bylo vidět, jak si mne zuby střídavě horním a spodním středem rtů. Podobně si mnul i ruce a správce si všimnul, že se mu zaleskly oči. Tvrdý chlap, který nikdy na sobě nedá nic znát, nyní zápasí marný boj. Bude to asi už víc než půl roku, kdy jeho syn zemřel. Byl to právě on, kdo deset let vedl bravurní obchodní výpravy. Jeho syn byl skvělým obchodníkem, takovým, jakého Katáριοvé nepamatují. A to bývali v této činnosti skvělí vždy.

Šal má ještě dvacetiletou dceru Gomepsis. Od malička jezdila s předákem na rychlých saních od stáda ke stádu, byla přítomna mnoha obchodům, a když byl Katárieц Šal ještě mladší, bral ji na jednu kupeckou výpravu za druhou. Ale co syn převzal obchodování, nebyla jeho dcera na žádné cestě za obchodem, měla už jen svůj sever, svůj sních, své lehké a velmi rychlé saně, nejrychlejší soby a nejuvěrnějšího přítele vlčka. No vlčka... Vlčci jsou asi o třetinu menší než vlci, ale její vlček měl povahu vlčka po matce. A velikost po vlčím otci. Na saních Gomepsis vozila malý stan a věci, které potřebovala v divočině. Milovala divočinu, často trávila vyjíždkami i celé týdny a v mnohém se podobala spíš mladému muži než dívce. Dovedla v krajině číst a většinou nepotřebovala ani dohnat stáda, o nichž měla otci podat zprávu. Stačilo prostě najít jejich stopy a hledat v nich. Stopy jsou jako otevřená kniha, a kdo tohle neumí, je negramotný a pro tuhle dobu se nehodí. Pozorovat zvířata, jejich zvyky, tahy, pastvu, námluvy, jejich příběhy, to vše je zde nutností.

Také ona si dovedla vtisknout do paměti reliéf krajiny, její proměnlivé toky, rozmanitou vegetaci i zdroje nejrůznějších rostlin, ale také neživých surovin. Toto byla dcera samotného Katária Šala.

Na dvoře Katáriů bylo ještě několik dalších významných rodin. Rozhodující vliv a první místo v hierarchii si udržoval právě starý Katárie. Ale jeho dosud žijící prastrýc Rifo byl také velmi schopný člověk. Ačkoli možná o něco mladší než Šal, vypadal Rifo se svými vousy, bujarými vlasy a drobnou vyschlou postavou jako stařeček. Vetchý, ale přesto dosud divoký, dovedl přiložit ruku k dílu a díky malé, zvlášť k boji cvičené družině válečníků byl vždy schopen prosadit zájmy vlastní rodiny. Když bylo třeba více vojáků, snadno je naverboval mezi vlastními pastevcí. Ti sloučili stáda, které v takové situaci hlídalo, po krátké modlitbě, jen minimum nejschopnějších pastevců. Většina mladíků pak byla schopna nastoupit na válečnou výpravu. K tomuto účelu bývali cvičeni a nosili kožený oděv s vycpávkami, čepice z velmi tuhé kůže a speciální válečné zbraně. Vojáci Katáriů byli pověstní. Řada chlapců z okolních národů k nim vzhlížela, obdivovala je. Nebylo těžké si představit, že když Katáριοvé potřebovali nové pracovníky, nebýval to obvykle žádný problém. Vždy navíc existovala možnost, že se dostanou s kupeckou výpravou Katáriů daleko do světa a to teprve bude dobrodružství a cenná životní zkušenost. Například východní sousedé krátkou službu u Katáriů považovali téměř za součást zkoušky dospělosti.

Takto měli Katáριοvé k dispozici malou armádu, kterou užívali při prosazení územních sporů či k dopadení zločinců, ale čas od času i proti sobě navzájem, když došlo na lámání chleba a v sázce nebylo nic menšího než moc, území a suroviny.

Samozřejmě že zde byly další rodiny Katáriů, ale jejich moc a sláva nebyla srovnatelná. Přesto ani oni nemuseli pracovat, naopak dohlíželi na své sloužící a honáky. Bezpracný život Katáriů však ve skutečnosti nebyl snadný. Museli na všechno dohlížet, vše obstarat, plánovat a se vším obchodovat, takže to jejich nicnedělání a záliba nechat se obsluhovat stály pravidelně daleko více času, energie a klidu než život běžných lovců z lesů na jihozápad od nich.

Nejpodivnějším případem byl jeden Katárie, který byl až nápadně usměvavý, ochotný a upovídaný. Řekli byste veselá kopa a skvělý společník, ale

jeho tok řeči často neustával, ani když bylo potřeba mlčet. Pokud by byl takový člověk lovcem, musel by se živit jen kladením pastí, protože by svým neustálým brebentěním všechnu zvěř v rozhodujících chvílích vyplašil. Tento Katárieč měl však i svoji druhou tvář, stavy, kdy nemluvil, nezářil, ale naopak jakoby vyhasl. Sedával pak předlouhé hodiny u někoho v jurtě či na sobí kožešině na zemi a bez pohnutí hleděl před sebe. A to ještě nebylo nejhůř. Když bylo, nevylezl vůbec z postele a ležel v ní několik dní. To se stávalo často v zimě, když slunce bylo poskrovnu.

Starý Šal Katário tomu říkal mraková nemoc. Jako by Katáριοvu dobrou a veselou mysl čas od času dusil ohromný, tuhý a nepropustný černý mrak.

Proto mu říkali Bláznivý.

LOVEC

*„Stojí, stojí pevně a silně ve větru a nepohodě, nic ho nezlomí
a neohne, je nezničitelný. Přestojí vichry a mrazy, deště a bouře.
Je to skála? Ne. Je to silný strom? Také ne. Je to mladý lovec, který
jde za svým cílem.“*

*ÚRYVEK ZE STARÉ IMEBIRIJSKÉ PÍSNĚ,
KOLEM ROKU 28 660 PŘED NÁMI*

Jako když se utrhne hora bahna, s hřmotem vpadne do koryta řeky a způsobí velkou vlnu, která se pak vylévá z břehů, všechno bere s sebou a za sebou vše pohřbívá v nánosu bahna – tak stejně se vrátil do stáda sobů mladý lovec plný síly, energie a touhy uspět a v co nejkratší době usmrtit co nejvíce sobů. Dobře ví, že je jen otázkou několika vteřin, než toto stádo zmizí v nedohledných dálavách, a že neexistuje síla, která by jej dohonila. Navíc sobi si pamatují místa lovu a příště tudy už nepotáhnou, a ani on zde už nebude moci lovit. Mladý muž bodal dlouhým oštěpem kolem sebe. Po chvíli bylo jasné, že se mu zvířata začala vyhýbat a že mu už pod ránu neprijdou. Ani na zemi žádné neleželo, a tak hodil oštěp do spleti těl a sledoval, jak propadl někam na zem a stovky kopyt po něm šlapou. Když se prostor vyčistil a sobi odtáhli, zůstal zde jen mladý muž, oštěp zadupaný do sněhu a i sněh rozšlapaný. Nikde nic. Mladík vyhrabal zbraň, podíval

se na stopy, aby přesně určil směr, a dlouhými kroky šel za stádem. Na zemi se začaly objevovat známky barvení, a jak postupoval krajinou rychle dopředu, bylo jasné, že bylo zraněno několik zvířat. Ale teprve asi po kilometru našel pod prudkým svahem jeden sedící kus, který se, když ho spatřil, pokoušel vstát.

Poté co toto zvíře se slovy omluvy dorazil, rychle pokračoval v dalším pronásledování stáda. Asi za další dva kilometry našel druhého soba. Ten ležel na udupaném sněhu už mrtvý. Mladík se nezdržoval a rychle jej míjel, ale za zákrutem cesty, jen asi sto metrů od druhého soba, leží další dva. Jeden se ještě neznatelně hýbe a tělem mu prochází záchvěvy křeče smrtelného zápasu. A támhle mezi zakrslými borovicemi je další. Stojí na nohou, ale motá se pořád dokola, padá k zemi, vstává, pak zase padá a zase vstává, aby vše znova a znova opakoval. Mladík počítá vteřiny. Než by doběhl ke zvířeti, raději vytáhne z toulce luk. Rychle jej ohne kolenem, natáhne smyčku tětivy na horní konec, z dalšího toulce vytáhne šíp se špičkou, za níž jsou dvě řady pilovitých zoubků, a rychle, zdánlivě bez míření, vystřelí. Šíp pronikl někam doprostřed sobího těla a čím víc se bude sob hýbat, tím rychleji se rozřeže a vykrvácí. Není nutné za ním běžet. Navíc střelbou si mladík přece jenom odpočinul a mohl nanovo vyrazit vstříc očekáváním dalších úlovků. Než skončil den, napočítal mladík sedm sobů, a to možná ve stádu zůstali někteří další, lehce ranění jedinci. Jak to s nimi v nejbližších dnech dopadne, rozhodnou až vlci.

Mladík sám odvěkl pomocí řemenů soby na jedno místo, pak přitáhl i svůj malý jehlanový stan a rozdělal jej. Do komína nad ohniště dal okamžitě udit prvního naporcovaného soba. Ostatní soby vytáhl lanem nahoru do větvoví statnější, ale jen asi pětmetrové borovice. Pořezal pár malých stromků jako zásobu na oheň, to kvůli případným nočním návštěvníkům, ale za tak jasné měsíční noci, kdy je možné střílet z luku, se není čeho bát. Práci, kterou dnes zastal, zvládl z velké části právě díky jasnému měsíčnímu světlu. Teprve po půlnoci byl hotov. Stejně i tak dnes nepůjde spát pod kožešiny bez oděvu a raději zůstane oblečený. Lehne si k ohni, přikryje se sobí kožešinou, vedle sebe položí luk s šípy a osobní obrannou válečnou palici s parohovým hrotem.

Jestli pach udícího se masa zachytí medvěd, je třeba se na jeho návštěvu řádně nachystat. Ve stanu zapíchl do země kratší tyčku, vzal kotouč tenkého

provazu a jeden konec na ni uvázal. Ještě jednou se narovnal, vyšel ven a postupně z něj odvíjel. Jal se obcházet okolní stromy, provaz vždy zahákl za větve a zase jej táhl dál k dalšímu stromu. Konec pak uvázal ke stejné tyčce ve stanu. Kolem něj tak vznikl kruh s průměrem přes deset metrů volně pohyblivého, ale asi půl metru vysoko nad zemí visícího provazu. Jednu ruku položil na tyčku, uleh a přikryl se kůží. Zavřel oči, volnou rukou ještě zašmátral po válečné palici, ale přemožen únavou okamžitě usnul.

SPRÁVNÉ DĚVČE

„Jak malá a křehká jsou ta stvoření, jak slabá, jak na pohled zdají se přítěží v drsném světě mrazivého severu. Kam však přijdeš, má lásko, tam se všechno mění, tají ledy, sníh ustupuje, stromy se zelenají a svět se stává krásnějším a úplným. Kvůli tobě hory přenáším, létám jako pták a hledám kvítek v poušti sněhu. Jak jsi malá a křehká a přesto mi dáváš tolik sil. Mé cesty už neurčuje sever, východ a jih, ale jen směr, kterým jsi ty.“

STAROGÁTSKÝ EPOS O LÁSCE,
PO ROCE 29 230 PŘED NÁMI

(VYSVĚTLIVKA: DÍVKY A ŽENY BYLY DALEKO MENŠÍ
A SLABŠÍ OPROTI MUŽŮM, NEŽ JE TOMU V SOUČASNOSTI.)

Gomepsis, dcera Šala, se dnes toulala na své další samotářské výpravě. Jak víme, milovala samotu a odvaha a samostatnost jí nechyběly. Hrdě snášela odloučení a tvrdé podmínky venku v přírodě, kterou tolik milovala. Zastavila své štíhlé rychlé saně, kterým přední, odvážně zatočené oblouky dodávaly umělecky nadsazený šmrnc. Dojem dotvářela postupně se zvětšující zád', která končila dalšími dvěma obrovskými oblouky. Ty přecházely do nahoře se křížících kruhů, jež byly v místech překřížení pevně spojené. Na těchto dvou velkých zadních obloucích byly navíc připevněné další – vždy po jednom tenčím proutěném kruhu. Zadní oblouky byly pevné a evidentně sloužily jako madla pro ruce. To kdyby přišel kopec a bylo by třeba saně popotlačit kupředu. Na samotných saních měla Gomepsis složený dlouhý spací vak z kožešiny, který byl řemínky upevnitelný ke kostře saní. Dalším

nezbytným vybavením byly vaky s přikrývkami, polštáři, oděvy a zásobami. A vzadu nahoře na obloucích, málem bych zapomněl, visely různé pasti.

Nyní Gomepsis sedí na saních, zahalená do kožešinového pláště, v ruce dlouhé bidlo na pohánění sobů, kteří udýchaně pofrkují a snaží se po dlouhém běhu uklidnit. „No tak, čekám!“ řekla vlídně dívka.

„Už to bude, slečno.“ S těmito slovy se z jiných saní rychle vrhla na zem dívka a začala rozbalovat dlouhý pás sešitých kožešin, aby mohla slečna Gomepsis vystoupit, aniž by se dotkla země.

Zatím se na druhé straně motali a na svých unavených nohách pobývali další tři lidé, kteří rychle budovali jiný, tentokrát větší stan, aby slečna měla pohodlí, na jaké je zvyklá. Než malé lehké nožky Gomepsis přecupitaly za doprovodu dvou dívek kožešinový pás (no co kdyby slečně uklouzla nožka!), stan byl složen a na zemi byly rozprostřeny rohože a kožešinky. A když se zde slečna protahovala, už kolem pobíhali chlapci s pláštěm stanu a oblékali jeho kostru do dokonalosti. Jedna ze sloužících dívek přenesla cestovní oheň spolu s otopem do stanu a šikovně rozfoukala pěkný plamínek, který se dokázal během chvilky zakousnout do nachystaných polínek a vonného sušiva (zřejmě do sušeného mamutího trusu). Nahoře už chlapci chystali tyče, aby nasměrovali správně komín, a jedna dívka jim zevnitř dávala pokyny. To podle toho, jak se choval ohýnek uvnitř. Museli být nad míru hbití, protože vyrobit něco málo zbytečného štiplavého kouře, pěkně by to schytali. Zvláště, když jejich paní ještě stojí.

Mezitím druhá dívka nachystala pro svoji paní noční oděv a noční plášť a ona, sloužící, cupitala od saní do stanu samozřejmě už po sněhu, neboť kobereček byl již dávno srolován a poklizen. První dívka rozdělala ve stanu pořádný oheň, rozvěsila po stěnách textilní, nádherně vzorované závěsy a na strop zavěsila lehkou, dnešnímu igelitu podobnou nepromokavou fólii proti dešti a sněhu, která kryla především protější část vchodu, tedy místo, kde již dívky navrstvily polštáře a neuvěřitelně teplé pižmoní kožešiny. A už se ohřívají kameny v ohništi a venku se zakládá další ohniště pro služebnictvo. Na ohni uvnitř obydlí se pečou voňavé řízky masa, které jsou záhy nakrájeny na kousky a dány do misek z březové kůry. To už se dopékají velké chlebové placky a jiná dívka vytahuje speciálními kleštěmi rozžhavené varné kameny

z ohniště a klade je do vodou naplněných nádob upletených z proutí a rákosí, které mají uvnitř potah z kůže. Rychle je třeba dát do vybraných sušenou bylinnou čajovou směs, do jiných speciální aromatickou směs a do dalších se už sype rákosová mouka a sušené příměsi pro rychlou, ale pikantní polévku. A tak slečna nabírá zdobenou březovou naběračkou polévku, přikusuje velký chléb a dojídá se šťavnatým masem. Pak je třeba rychle, ale opatrně slečnu svléci a na řadu přichází očista textilií namočenou ve voňavém a dozajista exotickém odvaru. Voda je teplá, a i když jí není mnoho, koupel jistě udělá svoje. Dívka si sedne a popíjí horký čaj. Najednou ho vyprskne a začne křičet a nadávat, ale to už zvenku běží hoch a v misce nese trochu sobího mléka. Evidentně se opozdil a jeho nepřítomnost stála paní drahocenný klid. Teď, jak mladík vtrhnul dovnitř, aby vše napravil, ještě přilil oleje do ohně, protože jeho velitelka a velevážená paní zde stojí, pochopitelně v rámci totální toalety, jen tak, úplně, ale úplně bez jakéhokoli oděvu či alespoň kráslících tělních řemínků. Dokonce její lehce snědá kůže není ani natřená žádným drahým olejem cizokrajného původu, tudíž přechází z křiku do neuvěřitelného jekotu společensky zcela znemožněné oběti. Z jinak nesrozumitelného jekotu bylo zřejmé, že se některá slova opakují dokola, a tudíž bychom ze zaťatých pěstiček, kopajících nožiček jinak roztomilé postavičky ležící na břicho a propínající se v křečích provázených bėdováním a nadávkami mohli vyčíst, že toto dívčino chování mřící rovnou do horoucích pekel hysterického záchvatu. Teprve česání rohovinovým hřebenem krásnou Gomepsis uklidnilo. Zase seděla u ohně a tentokrát popíjela čaj s mlékem. Zbytek mléka z misky byl rozmíchán se speciálním olejem a byl jí pak jemně vetřen do kůže jejího nádherného těla. Že se vše v dobré obrací, bylo jasně patrné z už jen ojedinělých vzlyků dívčiny.

Po vzoru své velmi odvážné a také otužilé paní se chovalo i její služebnictvo. To byl takový super sešraný tým, který dnes vídáme u závodů formulí F1, jen s tím rozdílem, že tomuto týmu závody nikdy nekončí a také se u toho všeho musí postarat sám o sebe. Všichni se musí rychle učesat, do vařící vody u venkovního ohniště nasypou obyčejnou sušenou kopřivu na čaj, ale mléko do čaje si neodpustí ani oni. Pak je potřeba se umýt, a přesto, že je těsně pod nulou, dívky i chlapci, každý v jinou dobu, se svléknou, vlezou do stále ještě

nezamrzlého potoka a tam se umyjí. Je nutné se pak dobře utřít, hodit přes sebe plášť a zkontrolovat oděv, jestli jej není třeba někde opravit nebo vyčistit. A je třeba se najíst, utéct na záchod, který je velký, neboť je vlastně všude kolem. Mladé služebnictvo si stan dnes zase nestaví, spí venku na saních. Stráž bude spát oblečená pro pohotovost a ostatní si zalezou do hromad neuvěřitelně teplých kožešin. Konečně je Gomepsis upravená a nachystaná na spaní. Má na sobě jemnou noční halenu z pruhovaných textilií, přivezenou z velké dálky. Zcela evidentně pro dívku tato košilka znamená více, než jen jeden z mnoha oděvů, dokonce je z blízka vidět, že je na několika místech spravovaná. U tak malicherné a noblesní dámy? Proč?

Venku zatím pobíhají mladí, rychle sundávají pláště, aby mohli vklouznout do kožešin. Jeden, jménem Tergapon, ještě cvičí s dvěma plnými těžkými vaky, aby si udržel krásnou svalnatou postavu. Až když všichni leží, Tergapon si uvědomí, že všechno není v pořádku. Náhle pobízí jiného, mladšího hochu, aby rychle vstal, hodil na sebe plášť a utíkal za jejich velitelkou. Ten s výrazem oddaného sluhy, jehož jediným smyslem života je sloužit věrně a zcela oddaně, vstává a se slovy plnými něhy a obdivu ke své paní kráčí k jejímu stanu. S výrazem nevýslovného štěstí v obličeji odchází vykonat svou povinnost. Je možné zaslechnout mezi zuby proceděná slůvka jako „blbá... pitomá... praštěná... panovačná... hloupá... namyšlená... lenošná... nevychovaná... drzá... svěhlavá“. A poslednímu slovu bylo rozumět velmi dobře – „bestie“. Neuvěřitelné, o kolik láskyplných názvů tento mladík za tak krátký čas a krátkou vzdálenost své okolí obohatil. Bylo zřejmé, že má neuvěřitelný dar řeči a výmluvnosti, ale také schopnost hrát si se slovy a skládat z nich ty nejbarvitější příběhy, jaké se jen dají vyprávět. A tak tento... vlastně profesionální vypravěč... usedl k ohništi Gomepsis. „Co to bylo za nadávky?“ obrátila se na mladíka velmi tvrdě a přímo. Hoch se zamyslel a suverénně spustil: „To jsem nadával na jednu zlou a panovačnou dámu, která spolu s jinými kumpány kdesi daleko a dávno rozpoutala krutou válku. Tito zlosynové ubližovali mnoha nevinným lidem a tím se bavili...“ A začal své paní vyprávět o dalekých krajích, zlých čarodějích a temných silách, hodných, pracovitých lidech a jejich štěstí, které jim zlý čaroděj záviděl a rozhodl se jim ho vzít. Vyprávěl o velkých bájných zvířatech, o lidech žijících pod zemí

a pod vodou, vyprávěl o velké lásce dětí a rodičů, kteří, zlým čarodějem od sebe odloučení, k sobě přilezou po rozedraných kolenou i přesto, že je od sebe dělí obrovská vzdálenost. Jejich láska překoná všechny nástrahy, ale zlý čaroděj se všech málem znovu zmocní. V rozhodující okamžik je však uštknut hned několika zmijemi, které si chystal pro své oběti vězněné pod zemí – když si jednu takovou komůrku prohlížel, nevšiml si, že zde tito jedovatí hadi přezimují. Zlý čaroděj umírá, už mu nepomohlo žádné kouzlo. Rodina se opět shledá a vydává se na cestu domů.

„To je pěkný příběh,“ přerušuje ho Gomepsis. „Jestlipak se něco podobného opravdu stalo?“ „Ano, stalo. Můj dědeček zažil něco velmi podobného, ale žádné nadpřirozené cestování vzduchem, pod zemí a pod vodou, žádné říše mrtvých, i ten konec byl jiný. Jen loupeživí Heletité. Jejich náčelníka bavilo oddělovat od sebe lidi, kteří se mají rádi, a posílal je jako otroky do různých částí panství svého kmene. Dědeček byl malý chlapec a jeho tatínek prý před shromážděním toho zlosyna proklel a řekl, že zemře pomalu, ve strašných bolestech a nebude mu pomoci. On se mu smál, ale když sáhl pro zbraň, aby ho ztrestal, v pouzdře byla zmije. Asi si tam zalezla kvůli teplu. Zlý náčelník loupeživých Heletitů umíral ve strašných bolestech a Heletité ze strachu před tatínkem mého dědečka a celou rodinu propustili. Zpáteční cesta však byla dlouhá, děti byly již zbědované útrapami a nejmladší chlapec zemřel.“

„Je nutné, Gomepsis, aby jeden člověk nepovyšoval své rozmary nad životy druhých.“ Mladík se na ni podíval, ale jak zjistil, slečna už spala. Snažil se ji svými příběhy obměkčit a probudit v ní lepší já. Vždyť nyní, když spí, vypadá tak neškodně a krásně, ba dalo by se říci něžně.

A copak touto dobou dělají v širých pláních a lesostepích severské divočiny líté šelmy, například vlci, lvi, hyeny či medvědi? Brousí si zuby a drápy ve svých brlozích? Co se s nimi stane, až noc přikryje celou krajinu temným hávem? V září měsíce poběží krajinou, oči jim budou planout v záblescích světla úplňku, jejich rozšířené nozdry bude dráždit pach kořisti a událostí předešlého dne, vyrytých do země pachovými stopami na památku. V krajině nejsou jen velicí lvi s jaguáří kulatou hlavou, ale i pořádní medvědi s krátkým čumákem a malým sraženým zadečkem. I když zcela důvěrně mezi námi... relativně malým, slovo

relativně bych podtrhnul. Když si támhle v té hromádce kamení najdete lebku obyčejného hnědého medvěda a porovnáte ji s lebkou jeskynního medvěda odněkud ze středu Moravy, zjistíte, že ve skutečnosti nosní kosti medvěda jeskynního určitě nejsou menší než nosní kosti medvěda hnědého. Takže čich medvěda jeskynního patrně nebyl o nic horší než čich medvěda hnědého. To jen ten zbytek hlavy je tak obrovský. A tak můžeme předpokládat, že zatímco sedíme a pozorujeme jednoho medvěda jeskynního, že i on je obdařen výjimečným čichem a nyní, když nasává vzduch, cítí vše, co se dělo možná plných patnáct, dvacet, snad dokonce i třicet kilometrů odtud. A najednou to přišlo. Úžasná vůně smažících se řízků a pečeného masa. Sliny se okamžitě derou ven, hrdlo naprázdno polyká a představa plného talíře a obrovských voňavých řízků ožívá v plné nádheře gurmánské kolosálnosti. Tedy alespoň u nás. Ale co medvěd?

Evidentně váhá, je si zřejmě zcela vědom, že je to pach z produkce Homo sapiens, a to znamená potíže. Ovšem rychlý útok na zapomenutý kousek od oběda či večere, to je něco, co by se mohlo vyplatit. Proto se zdvíhá a míří rovnou za nosem.

Tak a zůstali jsme zde úplně sami. Kolem je tma, protože jsme ve stínu malého borovicového hájku, jen kdesi vzadu probleskává světlo odrážející se ze sněhových plání. Když se vydáme ven z bludiště kořenů a větví, brzo najdeme stopy našeho medvěda, jednoho z posledních, co se ještě neuložil k zimnímu spánku. Brzy se i on zahrabe hluboko pod zem do svého zimovištního brlohu. Někteří medvědi dávají přednost přespávání v jeskyních. Není to problém, je to jen a jen jejich výsada. Nikoho zde nepotkají, nikdo jiný zde nebydlí, jen čas od času dojde k jisté události, ale to medvědi nevědí. Změní se počasí, zarachotí velká voda a vmete se do podzemních prostor, aby vykonala své dílo zkázy. Chodby tomu samy svým tvarem a spletností přispějí a výsledkem je, že se některé části jeskyní časem mění v opravdové medvědí hřbitovy, kde se na sebe vrší kosti nebohých zvířat tak hustě a v takovém množství, že se lidem jednou vyplatí těžit tyto kosti pro průmyslové využití.

Zase jsem se zapovídal. Jak ten čas letí. Medvěd touhle dobou bude už zřejmě obcházet noční tábor krásné Gomepsis a přemýšlet, z které strany do něj vtrhnout, co popadnout a jak se zase rychle ztratit.

Náš medvěd dumá, dumá a... konečně na to přišel! Je to snadné. Popadne přece to, co nejvíc voní po řízcích a pečeném mase, a pryč. Rozběhl se jako malý tank. Jeho přední vysoké nohy jsou v kontrastu s malinkým zadečkem jako vypůjčené od staršího bratra, ale už nám běží, mívá saně, dobíhá ke stanu, naráží na jeho stěnu a ta se povážlivě prohýbá.

... a ze stanu vybíhá náš mladík. Zcela evidentně je všechno jinak. Toto není tábor Gomepsis, ale našeho mladého lovce sobů, který měl kolem tábora signalizační provaz, vzbudil se a nyní s řevem hledá medvěda. Ale medvěd je přední částí těla již ve stanu a druhou venku. Mladík bere oštěp a teď se raději nedívejme. Mohli bychom zahlédnout, jak špička oštěpu proniká zezadu do těla medvěda, břichem do hrudní oblasti a do plic. Bylo to velmi krátké, ale hned bylo jasné, že tento kus letos už nepřezimuje. Mladík nadává a nadává, jen stěží vytahuje mrtvolu medvěda pryč ze stanu. Zjišťuje škody na stanu a hledá po okolí náhradní materiál, kterým by vše nějak opravil, a mohl zase spát. Medvěd zítra odvede na nějaké šikovné místo, kde bude tak dlouho, než se udobří duchové medvědů. Jinak by našeho lovce mohla stihnout bůhvíjaká strašná kletba. Jediná radost, kterou má, je fakt, že je zvíře plné zásob na zimu, a že tedy bude spousta medvědího sádla. Konečně se rozhostil klid a náš mladý muž už opět spí.

Spí i tábor Gomepsis i sama krásná Gomepsis, a tak můžeme spát nyní spokojeně i my. Jen stíny mraků letí hnány větrem přes kruh žlutě svítícího Měsíce.

Je ráno? Nebo snad už hluboké dopoledne? Je to vůbec možné? Slunce dnes nevyšlo. Tedy vlastně vyšlo, ale není vidět. Kde může být? Celou širou oblohu, či chcete-li nebeskou klenbu, překryl jeden jediný, souvislý mrak. A co tábor Gomepsis? Zcela evidentně zde není. Je to už řada hodin, kdy se ještě před rozbřeskem vstávalo, umývalo, záchodovalo, převlékalo, balilo, vařilo, povídalo, česalo a čančalo, ale také honilo a nadávalo a bylo zde vůbec velmi protivno. Gomepsis zcela rozespalá, už zase oděná v teplém zdobeném kožešinovém oděvu s kapucí, sedí ve svých saních, ale dnes ještě neřídí. Řízení se věnuje jeden z mužů jejího soukromého doprovodu. Zbýlé dvojce saně je následují. Chlapci se domlouvají na trase cesty, protože by dnes měli narazit alespoň na